

Ötletadó: GELENCSEI SÁNDOR

Ötletés ideje: 1972.

TART.: A KÁNTORIZÁLTÓ CIGÁNY (CIGÁNY MESÉK)

---

10 lap

FŐLORDÁSI MUTATÓ: MAGYBERKI

SZAKMUTATÓ: XII

PAPÍRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

LELTÁRSZÁM

ÁTVEVETVE AZ EGYSÉGES LTK. 2081-es TÍTELE ALÓL

A kántorizáló cigány

Egyszer egy cigány elment egy közeli katolikus faluba a megüresedett kántori állásra jelentkezni, mert amint gondolta jó jövedelmező állásnak bizonyul.

Olyan ügyesen adta elő a felvételi kérelmét, hogy elhitték neki a képesítéssel rendelkező állítását.

A hivek és a pap mindjárt fel is vették, és a cigánynak a félévi fizetését ki is adták.

A kinos helyzet akkor állott elő, amikor a misét kellett volna neki szolgáltatni, de azért a cigány jól kivágta magát. Ugyanis azt mondta, hogy először csendes misét tart, amelyben ő nem tesz semmiféle hangos tevékenységet.

Ebbe bele is egyeztek úgy a hivek, mint a pap.

Hetek multak és a cigány mindig csak a csendes misét végezte, vagyis nem tett semmit. A nép követelte, hogy a cigány lépjen le és hagyja ott a helyét, mert nem tud semmit. A cigány erősítgette, hogy tud, és kint a szabadban majd megmutatja az összes hiveknek, hogy ő többet tud, mint bárki. Ott majd az orgonát is megszólaltatja.

Az egész falu népe ment a cigánnyal. A rét felé mentek, ott a marhák legelésztek és két ökör összeverekedett és öklendezték egymást. A cigány rámutatott és mondta: ököringyom döfingyom, tovább menve aszszonyok, emberek szénát gyűjtöttek és a cigány odamutatva mondta: vellámbusz, gráblámbusz, szénátbusz, a szerszámok és a szénát nevezte. Továbbmenve vizesmalomhoz értek és a cigány a malom alá nézett és mondja, -itt kacsák és libák fürödtek a vízben-: Malom alá nézingyom, kacsá, liba földingyom, egy pár éppen párosultak, rámaszingyom, otthagynom. Ezzel a cigány azt mondta, hogy ő most átmegy a hidoné és ő megy egyedül a balparton, a hivek meg a jobbparton és onnét a víz fölött a két part között elmondja a latin szavakat. Amikor jó messze elmentek, megállott a cigány és mondta szaporán. Vellámbusz, gráblámbusz, szénámbusz, ökörigyom, döfingyom, malom alá nézingyom, kacsá-liba földingyom, rámaszingyom, otthagynom. No ugye tudok?

- Csak még az orgonálást nem mutattad meg.

- A cigány a fenekére mutatva mondja: én evvel orgonálok, felesleges ezt bemutatni, mert anélkül is tudják, hogy onnan milyen hang származik.

Ezzel a cigány hátat fordított és elsietett, otthagya a hiveit, elvitte a félévi fizetését örökre.

A hivek nem tudtak a cigány után menni, mert a mély vízben elmerültek volna. Szépen hazamenve mondogatták, hogy no most választhatunk újból kántort, csendes misézésre.

A földbirtok-szerző cigány.

Volt egyszer egy zsugori uraság és ez olyan kapzsi ember volt, hogy a földbirtoka mellett levő szegény zsellér parasztok földjeit elfaragta, elszántotta úgy, hogy a szegény zsellér parasztok földjeiből már alig maradt valami.

Mentek is panaszra mindenhová, megyéhez, jegyzőhöz, járáshoz, de senki sem segített rajtuk.

Hiába jártak fűhöz-fához inkább mindig rosszabb lett a helyzet. A sok ide-oda való panaszra valaki azt tanácsolta nekik, hogy menjenek

a cigányhoz, keressék fel a leghuncutabbat, majd az tulajár a kapzsi földesur eszén.

Hát nekivágtak az utnak, mentek-mendegéltek és a hetedhétfalu végén találtak is egy huncut cigányt, akire azt állították, hogy ennél huncutabbat már igazán sehol sem találnak. Bementek a földbevéajt kunyhóba és előadták a panaszukat, kérték, hogy segítsen rajtuk.

A cigány megígérte, hogy ő majd segít és visszاسzerzi az elvesztett földjeiket. Elment igyenesen az urasághoz és mondta neki, hogy ő neki van három pusztája és már nem szeret vele bajlódni, hát odaadná a nagyságos urnak, ingyen ajándékba.

Az uraság eleinte gyanakodva fogadta, hogy egy ilyen rongyos cigánynak három pusztája lenne ajándékozni való. A cigány erősítgette, hogy igenis van, verte a térdit, hogy ott vakujon meg ha nincs, még hozzá neve is van mindháromnak.

- Mi a neve a három pusztának?

- Hát nagyságos ur Bárvóna, Havóna, Jóvónai puszták és egypár nap múlva hintón mehetünk átadni és átvenni.

Az uraság elhitte és megparancsolta a házi cselédjeinek, hogy pár napig itt lesz ez a földbirtokos cigány és gondoskodjanak jó ételekkel, italokkal meg kell vendégelni, mert megéri és éjszakára szép ágyba fektessék.

Egy hét multán azt mondta az uraság a cigánynak.

- No most gyerünk, mehetünk a puszták átadására.

- De aztán hintón menjünk ám nagyságos ur.

- No persze, csak nem gyalogolunk.

Mentek-mendegéltek a hintón lépésben és futásban, már több órák hosszat, a cigány az ur mellett ült. Nyugtalanul kérdezgette az ur a cigányt, hogy már mikor érnek oda. A cigány csak nyugtatta, csak nyugodtan uram, majd csak oda érünk. Hát ugy estefelé megállította a cigány a kocsist és mondta, hát nagyságos uram elértük a három pusztát, itt van, csak még jobbra kell egy kissé menni, a kocsis belehajtott az ingoványos mocsárba, a kocsi a lovakkal belesüllyedt az ingoványba és se előre, se hátra. A cigány hátulról állt a száraz terepen és kiabálta: Nagyságos ur most itt van a három pusztá: Bárvóna, Havóna, Jóvónai puszták.

- De cigány ezt bekebeleztetni is kell ám.

- Én ugyan ezt kebelezés nélkül kaptam, ugy át is adom, jó egészséget már megyek is.

-No ne menj el cigány, gyere segíts ki innen a mocsárból, ha már ide vezettél.

Majd meggondolom ezt, különben most elballagok haza gyalogosan.

- Ne menj el mert ittpusztulunk ebben az ingoványban, már lassan mindig jobban süllyed a hintó, könyörgött az ur. Alaposan becsaptál cigány, most segíts rajtunk, mert itt veszünk kocsistól-lovastól.

Segitek én, csak van többféle követelésem; először a 14 szegény zsellér földjeit adja vissza, amit elszántott. Szántsa vissza ugy, hogy a maga földjében legyen a barázda, azután adjon nekem annyi pénzt, hogy a négy rajkómat felruházhassam, harmadszor adjon nekem is annyi pénzt, hogy én meg a feleségem felruházkodhassam, ha ezeket megadja, akkor segíték és egy órán belül mehet a hintó.

Az uraság rimánkodva mondta, hogy megadja, hiszen ez nem is olyan sok követelés, csak segítsen.

Akkor ugy már is megyek a közeli faluba segítségért, mert én egyedül erre levés vagyok.

A cigány elment segítségért és kiszabadították a süllyedő uraságot, és az uraság hálálkodva köszönte meg a segítséget, a cigányt pedig kérte, hogy ne szóljon otthon a történetekről.

A cigány azt mondta, hogy ezt megteszi, csak ennek is van ára. Egy évi kenyeret mérjenek ki a részére az urasági magtárból.

.. A cigány hazamenet szintén az uraság mellett ült a hintón és minden kívánságát teljesítette az uraság. A szegény zsellérek földjét is visszaszántotta az uraság, és csodálkozva vették tudomásul, hogy egy ilyen egyszerű faluvégi cigány ilyen ügyesen elintézte a bajukat. Nagy változás volt, mert a közös barázdát is az ur a sajátjából húzta meg. Áldomást fizettek a cigánynak, amelyet közösen fogyasztottak el és kiabálták, hogy az Isten éltesse az ügyes huncut cigányokat.

A hetedik szerencse cigánygyerek.

Az élelmes falusi cigány az élete nagyobb részét a nép között élte le, mert a munkája díját innét kapta.

A munkaadó parasztok minden életproblémáit kikutatták és többek közt arról is szóesett, hogy a cigány kisgyereket vár a családjába, és amint mondta, ez lesz a hetedik gyerek.

A tudálékos falusi háziasszony mindjárt mondta, no ez szerencsés ember lesz az életben.

- Mondja Kati néni, hát mért lesz szerencsés ember a hetedik gyerek?

- Azért, mert az már nem olyan lesz mint a másik ember, okosabb is lesz, meg az élet útján is mindig a szerencse kíséri, minden vállalkozásában. Ha akar, akkor lehet professzor is, már csak azért is, mert cigány. Mert a cigány férfi az már magában is szerencsés.

A kéményseprő is szerencse és ha akar kéményseprő lenni, akkor az már magában is kétszeres szerencse.

- Hát ha ez így igaz Kati néni, akkor ez a hetedik gyerek csupa szerencse, még talán király is lehet.

A feje felül lehet az is, csak az esze felül nem, ha beáll kéményseprőnek, akkor lehet ami akar.

A Gyurka cigány ettől kezdve csak várt, várt, a napi munkáit el is hanyagolta abban a reményben, hogy majd csak bekopogtat a szerencse. Így már hónapokig várt de semmi változás nem mutatkozott az életében, mert azt is remélte, hogy ezzel a várt szerencséjével majd az egész család sorsa megjavul.

Egyszer, amikor már türelmét vesztve elment a bölcs Katinénihez, és mondta neki. Hát képzelje Katinéni, már most 8 hónapja várok a szerencsére és még mindig nem jött. Hát mondja mi lesz?

Csak várj Gyurka türelemmel, majd megjön és meg is kell neki jönni, mert a hetedik cigánygyerek az magában is szerencse. Várj, türelem rózsát terem. Ez a cigánynak egy kis biztatás volt, hazament és várt újból pár hónapot. Újból elment a tanácsadó asszonyhoz és mondta neki. Hát már elvesztettem a türelmemet és nem tudok tovább várni.

- Ha nem bírsz várni, akkor menj utána, mert látod, hogy a sült-galambot hiába várod oda.

- Hát hová menjek? azt mondja meg Katinéni.

- Menj Gyurka ahová akarsz, csak kopogtass be mindenkihez, urhoz, szegényhez, paphoz, gazdaghoz, paraszthoz, majd csak eligazítanak téged, de okvetlen beszélj a kéményseprővel is.

A cigány erre elébe vette a vidéket és elment felkeresni a sze-

rencsét és először is a katolikus paphoz ment be és előadta a kérelmet és elmondta, hogy milyen oknál fogva járja a szerencse utját. Azt mondta a pap: hát édes fiam itt nem jó helyen jársz ebben az ügyben, egy kis alamizsnát adok, mert sokat nem adhatok, de szerencsét nem tudok adni, mert itt olyan bőven nincs.

Egy kis pénzzel tovább ment egy házzal, a református paphoz, itt egy szelet kenyeret és egy pohár vizet kapott és innét is továbbittoták, mert ajándékozni való szerencse itt sem volt.

Innét igyenesen a földbirtokos urasághoz ment és itt gorombaságot kapott és küldte dolgozni, hogyha szerencsét akar, akkor a munkája által lesz és ha még ilyen ügyben ide beteszi a lábát, akkor a kutyáját uszítja rá.

Innét a módos paraszthoz ment, ahol szintén rossz helyen járt, mert a paraszt azt mondta, hogy ami szerencse van azt ő megtartja magának és flegma szavakkal elküldte üres kézzel.

Innét a szegény zsellérhez ment. Ez az szegény napszámos ember szívesen fogadta, adott neki vacsorát és éjjeli szállást. A szerencsére vonatkozólag azt mondta a szegény ember. Nézd jó ember, itt is van sok gyerek 5-ik, 7-ik 8-9-ik is, de nem vettem észre, hogy ide több szerencse származna ebből, mint ahol 1-2-tő van, sőt inkább nagyobb a szegénység, és ha szerencsét akarsz, azt is adok ahogy tudok. Kitérta a két tenyerét és mondta, most markolj bele a két tenyerembe és fogd meg, mert ezt a szerencsét tudom adni.

- Nem fogtam semmit, nem látok semmit.

- No látod, csak ennyit tudok adni, ennyi van, ha több volna, akkor többet adnék. Ezzel el is köszönt a cigánytól és sok szerencsét kívánt a hetedik gyerekéhez.

- Én ebből nem remélek szerencsét és ide sem várom, de nem is járok utána.

Innét igyenesen a kéményseprőhöz ment, elő is adta a jöttének célját és azt mondta neki a kéményseprő, hogy a szerencse őtet sem látogatja különösképen jobban, mint egy másik embert, tegyük fel egy favágót, vagy zsellért, vagy cselédet és mégis annyira hisznek az emberek ebben a szerencsében, hogy lépten-nyomon azt hallom, hogy a kéményseprő szerencse. Hogy kinek, azt én nem tudom. Édes barátom én adnék magának szívesen, de nekem sincs, habár valami lehet a dologban, mert az emberek, asszonyok ide járnak, a sorsjegyeiket és az eladó állatok passzusait, vagyis a járlat levelet ide dörzsölik a hátamhoz, minden egyes háromszor. Hát aztán kedves barátom, ha magának is van ilyen valami, ugy maga is dörzsölje ide háromszor a hátamhoz. Hát aztán, ha lesz ebből szerencse, azt igazán nem irigylem magától. Akárkitől hallotta, hát sovány reménységgel biztató. Azt mondta a Gyurka, hogy még azt is mondta a tanácsadó, hogy én azt a gyereket, ha felnő, adjam kéményseprőnek. Hát kitaníttathatja annak is, lehet, hogy lesz sikere, de én nem hetedik gyerek vagyok és részemről nem is látok ebben semmi különöset.

A cigány elment haza egy kis alamizsnával, de a szerencse távol állott tőle. Azt is megpróbálta, hogy még magával vitte a hetedik gyereket, hogy talán így lesz valami, de ez sem hozott többet, mint az eddigi utánjárás.

Türelmetlenségében elment a tudálékos Katinénihez és szemrehányást tett neki, hogy felültette és bolonddá tette. Az asszony nyugtatta, hogy csak várjon türelemmel, majd egyszer csak a nyakába szakad a szerencse. Akkor kitörök a nyakam, meg azé a szegény hetediké is.

- No akkor másképpen mondom, mert te így nem érted meg, hát akkor rádmosolyg a szerencse.

- Ah Kati néni, hátha csak úgy mosolyog akkor mit ér az nekem, csak annyi mint a vizen a buborék.

- Akkor mást nem mondhatok, csak menj haza és csak várj türelemmel, majd csak megjön.

- Gyurka fejcsóválva mondja, hogy csak várjak, majd megjön, de mikor? addigra én meg is halhatok.

Gyurka hazament és elhatározta, ő vár ugyan, de hát mit is csináljon, felveszi a régi munkát és kenyeret keres a családjának, akkor többre megy, a Katinéni pedig süsse meg a tudományát.

Még egy utolsó kísérletnek elhatározta a Gyurka cigány, hogy ha megnő a Miska hetedik gyerek, hát akkor kéményseprőnek adja és kitaníttatja, mert hátha szerencse akar lenni, hát akkor úgy legyen kéményseprő.

Tizennyolc éves korában szép erős, vállas legény lett a Miskából. Az apja utána járt és felvették a városi kéményseprő intézetbe és lett belőle kéményseprő. Ennek a környékben nagy híre terjedt el, hogy a hetedik cigánygyerekből kéményseprő lett és itt már a szerencsének tömegével kell jönni. Az emberek jöttek seregestől, hozták a passzusokat, ló, marha és az eladó disznók passzusait, még a sorsjegyeiket odahuzigálni a Miska hátához, háromszor minden egyes papírt. A Miska hátán a kabát már kezdett kirojtosodni a sok huzigálástól és dörzsöléstől, a Miska azt mondta nekik, hogy nem enged továbbra a hátához dörzsölni semmit. Könyörgésre fogták, hogy csak engedje meg.

- Minek kell ezt, mi szükség van erre ?

- Hát a szerencse végett.

- Mondják csak mi az a szerencse? ember, asszony, állat, vagy hasítottkőrmi állat az!

- Hát ilyesféle lehet, mondták.

- Akkor fizessék meg, ha szerencsét akarnak, ha ezen keresztül akarnak meggazdagodni.

Meg is fizették, mindenkinek fizetni kellett huzigálási, dörzsölési díjat. Különösen hárman nyertek a sorsjegyen és az állat eladások is sikerültek. Ezek után még jobban jöttek és többet fizettek. Miska és családja ebből jól pénzeltek és anyagilag előre mentek, mert a kéményseprő munkáját is megtartotta.

Miska is a szerencséjét a dörzsölésből levőnek tulajdonította, mert ezért nem kellett dolgozni, mint a kéményseprő fizetésért.

Nagyberki, 1972 február 1.

Gelencsér Sándor
Máv.nyugdíjas

A lusta cigány(lova)

Egyszer volt egy faluvégi lusta cigány, aki oly lusta volt, hogy még jóformán nézni is rest volt.

Ez olyan élősködő ember volt, mindig kért valakitől valamit. A ruhadarabokat is úgy kéregette össze, meg akkor az élelmet is. A felesége is állandóan kéregetni járt, amire szüksége volt, mindent kért.

Volt neki egy sovány gebe lova, ennek is az összes takarmányt úgy kéregette össze a falusiaktól.

Ezt már elsokallották a falusiak és mondták neki, hogyha lovat akar tartani, akkor menjen el kaszálni nyáron, a lovának télire valót, vállaljon részes zab aratást és akkor biztosítva lesz a téli takarmánya.

Ez nem tetszett a cigánynak, mert ő nem akar aratni és kaszálni, mert a közmondás is azt tartja, hogy a cigány szénát, zabot nem arat a lovának.

A cigánynak meleg a kaszanyél. A cigány nem szokta a buzavetést. A cigány lova szénáját mások kötik porcióba stb. A nevezett lusta cigány ezeket a szólás-mondásokat nagyon jól számon tartotta és szigorúan alkalmazkodott hozzá. Azt mondta, hogy beszélhet a paraszt, ő eddig sem dolgozott, de ezután sem fog.

Nyáron csak megél a ló, mert egyszer ideköti, máskor amoda köti, ahol van jó füves rész, majd csak annyi esze annak a vén lónak, hogy lelegeli, mert a közmondás is azt tartja, hogy a lusta emberhez a cigány hozzákötötte a lovát. Tehát nyáron megél a ló és télen meg majd kér is, kap is, meg hoz is neki valamit, egy kis takarmányt és megél a ló, és mégsem kell neki kaszálni. Azért a ló tartás már egy cigánynak nehézséget és gondot okoz. A nyári melegekben szeretett a cigány az árnyékos fák alatt feküdni és bosszankodva dörmögött azon, hogy az árnyék elhúzódott róla. Ha az út melletti fák alatt feküdt és ha arra mentek a parasztok és pirongatták, hogy mit lustálkodik itt és miért nem megy dolgozni, ebben a melegben jódolga van a cigánynak, erre a cigány cinikusan mondta, hogy ne szidalmazza őt, hanem jöjjön lehajtani róla a legyeket, mert csipik. Erre aztán olajat üntött a tűzre, mert a parasztok még jobban szidalmazták.

Mondta nekik a cigány, hogy ne irigyeljék a sorát, mert ő itt is megszenved, mert a legyek csipik és a melegben borzasztóan szomjazik. Mondta a parasztnak, hogy hozzon egy ital friss vizet, had ihasson. Meg ne dögölj szomjan, itt van párszáz méterre a kut, hát menj el és igyál.

Ebben a nagy melegben nagyon restellek elmenni inni.

Egyik gyermekének elhívta komának keresztszülőnek a falu leggazdagabb parasztját. Hát régen ilyent lehetőleg nem utasítottak vissza, hanem elfogadta a megtiszteltetést.

A cigány a komaságot igyekezett kihasználni, de aztán később mégis ovatos lett a paraszt és nem engedte. Elhívta kaszálni és mondta. Nézze koma magának lova van és könyöradományból tartja, hát jöjjön el holnap kaszálni a rétre.

A cigány ezt nem merte elutasítani, hát bele is egyezett, hogy reggel korán mennek és harmattal kaszálnak, mert úgy jobban fogja a kasza. Amikor oda értek azt mondta a cigány, hogy ő nem bír kaszálni mert igen éhes.

- No jól van komám akkor majd reggelizünk először és azután kezdjük a kaszálást, én elhoztam a reggelit, ebédet, uzsonnát vacsorát is. Megették a reggelit, erre azt mondta a cigány, hogy akkor mindjárt együk meg az ebédet is, hogy erre se legyen gond. No jól van koma,

együk meg hát az ebédet is. Amikor ezt is megették, mondja a cigány: Koma, hát akkor együk meg az uzsonnát is, meg mingyárt a vacsorát is, hogy erre se legyen továbbra gond.

A paraszt ebbe is bele egyezett, megették és a cigány egyet bőfentett és mondja: ej de jóllaktam komám, olyan kemény a hasam, hogy meg lehetne rajta ölni a balhát, elnyújtózkodott a fűvön és csak várt.

- No most mehetünk koma kaszálni, mondja a paraszt.

- Én még az apámnak se dolgozok vacsora után és ezzel egyet aludt, majd ráhuzott a boros kulacsra és elsomfordált haza. A parasztnak kellett este hazavinni a cigánynak a kaszáját, üres tarisznyával.

Egy cigánycsalád kétháborús epizódjai.

Amikor az első világháború mozgósítását kihirdették 1914 július 26-án reggel, akkor a faluvégi és az erdőszéli cigánytanyák hadköteles férfiakat is csatasorba szólította a parancs.

A korabeli férfiakkal ők is bevonultak és beöltöztek a csukaszürke bakaruhába.

Balog Gyurka népzeneész, teknővájó és uradalmi alkalmi munkás, oláh cigány, 31 éves, 4 gyermekes családfő is elment a háborúba, mint 17-es honvéd gyalogezred katonája.

Olyan élénk, humoros, talpraesett ember volt, hogy az ezred kedvence lett, sok bravurt és haditettet elkövetett a harctéren a galíciai fronton. Az előőrsnél a felderítőknél és a szorult helyzetekben mindegyütt kitűnt az ügyességével és a bátorságával. Szakaszvezetővé is előléptették, csak továbbra nem vihette, mert írástudatlan volt.

A harctéren minden vállalkozásra jelentkezett és meg is felelt a feladatának.

A földijeik közül a legközelebbálló Kelemen József, taszári, 1893-beli ~~22~~ 21 éves volt vele, és ezzel iratta a levelet haza a feleségének Baté rákópusztai hegyaljára. A levélírónak meghagyta, hogy csak rövid levelet írjon a tábori lapra. A levél szövege így szólt:

Kedves feleségem, jaj /ird mégegyszer/ jaj, jaj, ezzel bezárom leveletem, Gyurka.

Vagy három-négy ilyen lapot küldött haza, és itthon az asszony sirva mutogatta a közönségnek.

A haditetteket sikerrel végezte, de egyszer mégis kelepcebe jutott. Átment egy kis szakasszal a Dnyeszter folyón tutajon a keleti partra, a tulerő felmorzsolta a kis szakaszt, a tutajt sem tudták megközelíteni, mert az is az ellenség kezére jutott, nem volt más mint a hadifogság. A két társát otthagya nekivágott a folyónak, mert azt mondta, hogy a cigány nem hal a vízbe. A sebes folyó közepe mégis elsodorta a Gyurkát és eluszott örökre. A taszári társa 1921-ben került haza a fogságból és ő közölte a családjával.

Az özvegy a négy árvával elment a közeli mosdósi hegyaljában levő cigánytanyára. Három ügyes dolgos fiú a Sárkánytó pusztára járt dolgozni. Nevezett pusztát Mosdós pusztához tartozott, őgróf Pallavicini tulajdona volt. Ezen pusztát felparcellálták és sváb parasztnak vették meg, a Balog cigány legények ezekhez is jártak dolgozni. Gyurka a közsépségi fiú csupa apja volt, ő lett a cigánytanya bírója. Olyan bíró lett, hogy a többi cigányt is munkára serkentette és nem engedte helyélni, lopni vagy kéregetni. Zeneész is volt Gyurka és a 4 tagú zenekarnak primása volt. Még nőtlen volt, de atyailag elvezette a cigánytanyát.

A cigánytanyák erre nem engedték a Vajda nevet viselni, mert ez kolompár szó, csak a biró nevet. Itt a környéken 4 ilyen tanya volt a Csomai hegyalján. Nagyberki, Mosdós és Baté községek hegy alján voltak oláh-cigány-tanyák, kunyhó és partpince lakással.

A cigánytanyákon az a szokás is meg volt, hogy új-házaspár fiatal embertől az első reggel megkérdezte a biró, bizalmasan, félrevonulva, hogy elkövette-e a házasságot az éjszaka, és ezt háromszor egymásutáni reggelen megismételte, így egy órán belül az egész cigánytanya tudta, hogy volt-e valami az első, második éjjel. A cigány fiatalembernek, őszintén ezt meg kellett mondani, és meg is mondta kötelességszerűen.

Balog Gyurka cigánybirónak is ez a szerep jutott, nem is volt még ilyen fiatal tanyabiró sehol, mint ő, a rátermettségére vonatkozólag.

A II-ik világháború őt is mint apját behívta a katonasághoz. 1940 júniusa közepén a visszacsatolásra vonatkozólag a magyar hadsereg megszállta a román határt övező szélső községeket és a kaposvári ezred a Szatmár megyei Mátészalka vidékét szállta meg Csenger-Fehérgyarmat vonalát, Gyurka hadoszlopa Tyukod községben székelt.

A bohóckodó Gyurka itt sok mókát elkövetett, melyeket az ottani civil lakók is emlegetnek, mert a katonákat a falusi házakhoz helyezték el és szeptemberig itt maradtak, amikor az Erdély megszállása bekövetkezett.

Az ottani csapat állományának Balog Gyurka volt a szórakoztatója. Többször volt sorakozó összejövétel, az azt követő oszloj után Gyurka egy bádogot ütögetve valamit hirdetett így: Halló Rádió Budapest. Ilyenkor a bakák panaszait, sérelmeit és a tréfás történeteket hirdette. Többek között azt is, hogy a katonáknak kiadták parancsba, hogy a zsidó üzletekbe ne menjenek vásárolni, az ilyen kocsmákba se menjenek inni, mert akit ilyenén kapnak azt megbüntetik és a szabadságot is megvonják tőle.

Megjegyzendő, hogy az akkori tisztek közt nagy fasiszta szellem uralkodott. Balog Gyurka honvéd ezt is szóba hozta így: Halló Rádió Budapest. Szigorúan ki van adva, hogy nem szabad a katonáknak a zsidó üzletekben vásárolni, de van két törzsőrmester, azokat nem lehet onnan elimádni, éjjél-éjjel ott esznek-isznak minden este. Ebből titkos kihallgatások voltak. Ugyanis az történt, hogy a zsidó boltosok és vendéglősök ezeket hívták és ingyen etették, itatták, és végül szabad volt, mert ezzel is gyengítették a zsidókat, ők ezt azzal a céllal tették, hogy elnézőbbek legyenek a tilalom megszegőivel.

Gyurkát az egyik főhadnagy megtette maga mellé csicskásnak, hogy szórakozzon a maga és tisztársaival. A tisztek esténként elmentek Debrecenbe és Nyíregyházára színházba, moziba, kávéházba stb. Gyurkát a tisztje ide is gyakran magával vitte. Az egyik kávéházban a kiszolgáló hely 4 lépcsőn vezetett fel és a tisztje oda küldte Gyurkát, hogy hozzon egy csésze kávé. Amint hozta a lépcsőn kilotyogatta a kávé úgy, hogy az alátét tányérban a pohár, kávéban állt. A tiszt mondta Gyurkának, hogy nem vigyázott és kilotyogatta, a következő esetben vigyázzon. Gyurka megígérte, hogy többé nem lötyöggeti ki a kávé.

A következő esetben úgy oldotta meg Gyurka a hozatalt, hogy a lépcső előtt tele szivta a száját a kávéval, amikor leért, akkor visszabukta a csészébe. Ezt látta a három tiszt és nagy nevetésbe törtek ki, a tiszt megittatta vele a kávé és a pincérrel hozatott helyette. Gyurka erre azt mondta, hogy a kár haszomba ment, mert a szegény cigánynak egy sem árt egy kis kávé.

A tisztek is sokat viccelődtek Gyurkával, ilyenkor Gyurka megmondta a főhadnagynak is, hogy Szépöcsém.

Gyurkával vele volt a hegedűje is, mert jó zenész volt és szórakoztatta a katonákat.

Ő is, mint az apja mindketten a keleti fronton esett el, a kettő között csak az volt a különbség, hogy az apa teknővájó volt, a fia nem, és ez szebben tudott hegedülni.

Az anya 1948-ban halt meg Sárkánytő pusztán és még életében azon tűnődött, hogy tulajdonképpen miért is kellett a férjének is meg a fiának a fronton meghalni, amikor szegények voltak és kunyhóban laktak és most bejöttek az oroszok és nem vették el tőle azt a kis sárputrit. Ha még egyszer elülről kezdené, hát nem engedné elmenni sem a férjét, sem a fiát a háboruba.

Adatközlő:

Takács Jenő

Tamás Jenő

A cigányból lett paraszt.

Volt egyszer egy faluvégi vályogvető, teknővájó és zenész cigány, ennek minden áron az volt a vágya, hogy ő egy olyan földműves paraszt lehessen, mint a többi falusi paraszt.

Azt határozta el magában, hogy ő megfeszített munka árán is, de paraszt lesz és ott hagyja a kis vályogviskót és beköltözik a faluba rendez falusi házba és paraszti életmódot él az öt gyermekével és a feleségével. Így hetedmagáról kellett gondoskodni és olyan anyagi erőt gyűjteni, hogy ebből a cigány helyzetéből kijuthasson.

A vályoggödörben még volt néhány ilyen cigány család, ezek igyekeztek lebeszélni a Miska cigányt, hogy ne folytasson erején tulmenő küzdelmet, mert ez úgy sem fog sikerülni, mondták neki, hogy cigánynak születettél és annak is kell meghalni.

Miska mondta, hogy ő nem adja fel a harcot, még a közmondás is azt tartja, hogy a cigány nem szokta a buzavetést, de ő ennek dacára szánt és buzát vet és arat is. Az akarat és a törekvés megvolt, most már csak a nehéz kérdés következett a kezdés. Hát ebben az ügyben elment a paphoz és tanácsot kért tőle, hogy mit kezdjen, mert ezt szeretné keresztül vinni, mert először zsellérnek kell lennie. A pap azt a tanácsot adta, hogy az ő felesbárló zsellérjével fogjon össze, mert az ő egyházi birtokát és ugyancsak a kántorét is egy fiatal falusi zsellérember műveli felesbérben, ővele fogjon össze, mert ő neki sok a munkálandó területe és mint feles társbárló jó segítségre van szüksége, hogy jobban bírjon a sok munkával.

Elment igyenesen Juhász Vendel zsellérhez, hogy fogadja hozzá társbárlónek. Ez kész örömmel fogadta társbárlónek és így közösen megkezdték a nagy feladatot.

A zsellérnek is egy lova volt meg a cigánynak is, összefogták a zsellér gyenge lovát a cigány még gyengébb lovával és mindegyik vitte a feleségét is a gazdaságba. Jól ment a munka, dolgoztak kora reggeltől estig. De pár hónap múlva a cigány öreg sovány lova megdöglött, kidőlt a nehéz munkából. A munka ment tovább zavartalanul egy lóval. Vetettek, arattak, takarodtak és jól termeltek, nagy kazal gabonát hordtak össze és a zsellér gazda leesett a kazalról, olyan sérülést kapott a lábaira, hogy többé nem tudott a mezőre menni dolgozni. A munka ment tovább, a két asszony, a cigány és az egy ló maradt a munkában, hárman dolgoztak, a sérült gazda otthon dolgozott, amit tudott.

A termés jól sikerült és vettek egy lovat is és jól gazdálkodtak, gyarapodtak úgy, hogy évek múltán már a saját földjeikben dolgoztak.

A hármask munká idején a pap és a kántor a zsellér asszonnyal számolt el, mert a szerződésük ezekhez szólt. Közben a szép fiatal paraszt asszonyra szemet vetett a kántor és a pap, folyton zaklatták az asszonyt szerelmi ügyben ez pedig makacsul tartotta magát és nem hajlott az ígéretre. Mondták neki, hogy csak engedjen, mert ugyis nyomorék a férje, de az asszony határozott válasza az volt, hogy akármilyen nyomorult is a férjem, azért csak a férjem, tartozok mellette becsülettel kitartani, és nem hajlott az ígéretre.

Ettől kezdve az asszony szomorkás volt, a cigány házaspár ezt észre vette, kérdezték tőle, hogy mi bántja, miért olyan szomorú. Az asszony nem akarta megmondani, de idővel mégis csak elpanaszolta a baját.

Miska cigány azt mondta neki, hogy ő majd elintézi, csak bizz rá. Abban hagyta módban az asszonyt, hogy mondja a papnak, hogy egy meghatározott időben menjenek ki a mezőre az ő saját búzaföldjükre, és északról-délre menjen a nagy búzában és mondogassa kétkés, maga meg azt mondja háromkés, így össze érnek és ott elintézhetik a dolgot.

A kántornak azt mondta, hogy ő délről-északfelé haladva mondogassa kétkés, majd ő meg ezt mondja háromkés és így összetalálkozva a búzaföld közepén és el lesz intézve a dolog.

A meghatározott időben ahogyan mondogatta a kántor és a pap kétkés, háromkés és a búzaföld közepében értek össze, de a nagy meglepetésre nem az asszony, hanem a Miska cigány volt ott. Ez aztán jól lepöröngatta őket az erőszakokodásért és nagy összeget kért hallgatási díjat.

Igy lett a cigányból földműves paraszt. Vett házat a faluban, földet, lovat, ugyanolyan földműves paraszt lett mint bármelyik paraszt. Szép jónán jószágokat tartott és boldogan élt. Csak még valamilyen eltérést látott, amely megkülönböztette a falusiaktól, az arcbőre barnább volt mint a többi parasztoké. Többféle próbát kezdett, búzaliszttal bedörzsölte az arcát, ettől tényleg fehérebb lett, de csak addig, amíg megmosakodott, akkor lement a fehérség. Sok embert és asszonyt megkérdezett, adjanak tanácsot, hogy hogyan tudná fehérré tenni az arcbőrét. Hát egy öreg asszony azt a jó tanácsot adta neki, hogy tejsavóba tegyen egy kevés meszet, ebben mosakodjon naponta és a családja is, és ettől szép fehér lesz az arcuk.

Ez a tanács jónak bizonyult, mert olyan szép fehér arcuk lettek a cigány családtagjai, hogy olyan szép fehér embereket nem is lehetett találni. Ezzel olyan lett mint a többi paraszt. A gyerekei összeházasodtak a falusi parasztokkal, nagy lakodalmat tartott nekik, a lakodalmat a faluvégi cigányok muzsikálták ki, és mondták, hogy érdemes volt a nagy küzdelemért, mert ezzel előkelő helyet vívott ki magának a cigányparaszt.

Nagyberki, 1972 február 10.

Gelencsér Sándor
MÁV. nyugdíjas